

WET VAN 2 AUGUSTUS 2002 BESTRIJDT DE BETALINGSACHTERSTAND BIJ HANDELSTRANSACTIES

Deze wet zet een Europese richtlijn van 29 juni 2000 (2000/35/EG) om die tot doel heeft de betalingsachterstand bij handelstransacties in te dijken.

De wet van 2 augustus 2002 bevat een aantal innovaties, te weten de invoering van een uniforme betalingstermijn, een hogere moratoire intrestvoet en de mogelijkheid van schadeloosstelling voor de invorderingskosten.

Hoewel deze wet enerzijds de contractvrijheid als uitgangsprincipe behoudt, voert zij anderzijds een nieuw criterium in, namelijk dat van de "kennelijke onbillijkheid".

De voornaamste redenen om de richtlijn te creëren waren de volgende :

- *de betalingsachterstand is schadelijk voor de ondernemingen, de eigen insolventie van de kleine en middelgrote ondernemingen is vaak te wijten aan de betalingsachterstand van hun eigen schuldenaars*
- *de grote verschillen tussen de E.U.-lidstaten wat betalingstermijnen en betalingsachterstand betreft*
- *de lange betalingstermijnen bij overheidsopdrachten*

Deze wet is voor heel wat ondernemingen dus de ideale gelegenheid om ook de eigen verkoop- of leveringsvoorwaarden eens grondig na te kijken.

De wet van 2 augustus 2002 kent vier belangrijke innovaties :

1/ er is een uniforme betalingstermijn van dertig dagen ingevoerd

2/ voor het vervallen van de interest dient de schuldeiser geen ingebrekestelling meer te versturen

3/ de intrestvoet van de moratoire interest is in belangrijke mate opgetrokken

4/ de wettelijke mogelijkheid wordt ingevoerd om in het algemeen de invorderingskosten te recupereren

BESPREKING VAN DE WET VAN 2 AUGUSTUS 2002

1. TOEPASSINGSDOMEIN VAN DE WET

1.1. Ratione personae

De wet van 2 augustus 2002 is van toepassing op handelstransacties.

Er kunnen twee soorten handelstransacties weerhouden worden, te weten de transacties tussen ondernemingen en de transacties tussen ondernemingen en aanbestedende overheden of diensten die leiden tot het leveren van goederen of het verrichten van diensten tegen vergoeding.

Begrip onderneming

Het begrip “onderneming” wordt zeer ruim omschreven in artikel 2 van de wet, te weten als “elke organisatie die handelt in het kader van haar zelfstandige economische of beroepsmatige activiteit, ook wanneer deze door slechts één persoon wordt uitgeoefend”.

Begrip handelstransactie

Uit deze ruime omschrijving dient te worden afgeleid dat niet alleen de transacties tussen kooplieden worden geviseerd, doch ook betrekking heeft op vrije beroepen, ambachtlieden en landbouwondernemingen.

Aldus valt ELKE handelstransactie tussen twee partijen die handelen in het kader van hun PROFESSIONELE werkzaamheden onder het begrip handelstransactie valt en aldus onder de toepassing van de wet van 2 augustus 2002.

Er dient dus niet meer nagegaan te worden of het een daad van koophandel uitmaakt, nu deze nieuwe wet een ruimere draagwijdte geeft aan het begrip handelstransactie.

De wet is dus niet van toepassing indien een of beide partijen handelen buiten de uitoefening van hun professionele werkzaamheden

Opmerking : alle relevante definities zijn terug te vinden in artikel 2 van de wet van 2 augustus 2002

Mogelijke combinaties :

De wet is van toepassing op handelstransacties tussen :

- privaatrechtelijke ondernemingen
- een privaatrechtelijke onderneming en een overheidsinstantie

De wet vindt géén toepassing bij handelstransacties tussen :

- twee overheidsinstanties onderling

1.2. Ratione materiae

Deze wet is uitsluitend van toepassing op betalingen tot vergoeding van handelstransacties, zijnde alle transacties die leiden tot het leveren van goederen (roerende en onroerende) of het verrichten van diensten tegen vergoeding.

Bij wijze van voorbeeld : een betalingsverplichting die voortvloeit uit een koop, huur, aanneming, leasing, ... vallen allen onder de nieuwe wet, terwijl schadeloosstellingen betaald door de verzekeringsmaatschappijen en de schadevergoeding wegens verborgen gebreken er niet onder vallen.

2. DE BIJZONDERE BEPALINGEN

2.1. Betalingstermijn van dertig dagen

In artikel 4 van de wet wordt een uniforme betalingstermijn van dertig dagen geformuleerd.

Deze is van toepassing behalve wanneer de partijen anders zijn overeengekomen.

Vertrekpunt van deze betalingstermijn : 3 mogelijkheden :

- *de dag volgend op de ontvangst door de schuldenaar van de factuur of een gelijkwaardig verzoek tot betaling*
- *de dag volgend op de ontvangst van de goederen of de diensten (indien de datum van ontvangst van de factuur of het verzoek tot betaling niet vast staat of indien de schuldenaar de factuur of verzoek ontvangt voor hij de goederen of diensten ontvangt)*
- *de dag volgend op die van de aanvaarding of de controle (indien een procedure van aanvaarding of controle voorzien werd)*

2.2. Afschaffing van vereiste van ingebrekestelling

Artikel 5 van de wet stelt dat indien de schuldenaar niet betaalt binnen de dertig dagen of de overeen gekomen betalingstermijn, dan zijn de daaropvolgende dag van rechtswege en zonder ingebrekestelling intersten verschuldigd.

Er dient evenwel benadrukt te worden dat enkel de moratoire intrest intreedt zonder ingebrekestelling.

Voor de andere gevolgen, waaronder de mogelijkheid van dwanguitvoering, het inroepen van een schadebeding en het verleggen van het risico van muntdevaluatie naar de schuldenaar blijft de ingebrekestelling noodzakelijk.

De richtlijn koppelde tevens twee duidelijke voorwaarden aan het automatisch intreden van de moratoire intrest, te weten enerzijds het feit dat de schuldeiser zelf zijn wettelijke en contractuele verplichtingen is nagekomen en anderzijds het feit dat hij het verschuldigde bedrag niet op tijd heeft ontvangen.

2.3. De omvang van de moratoire intresten

Artikel 5 van de wet stelt tegelijkertijd welke intrestvoet dient toegepast te worden op de achterstallige betaling. Hiervoor verwijst de wet naar de “referentie-intrestvoet”, te weten de intrestvoet die door de Europese Centrale Bank wordt toegepast voor basisherfinancieringstransacties. Deze referentie-intrestvoet dient vervolgens vermeerderd te worden met zeven procentpunten en afgerond te worden tot het hogere halve procentpunt.

Meer concreet betekent dit 3,25 % (Europese Centrale Bank) + 7 % + afgerond naar het hogere halve procentpunt = 10,50 %

Wijzigingen worden mede gedeeld in het Belgisch Staatsblad.

Eerste semester 2003 : 10,50 %

Tweede semester 2003 : 9,50 %

Deze wijzigingen gebeuren aldus semesterieel en worden afgekondigd bij KB.

Aangezien deze wet aan partijen de ruimte laat om zelf overeen te komen over de verschuldigde intresten bij laattijdige betaling zullen er twee soorten intresten naast elkaar bestaan, enerzijds de wettelijke moratoire intrest en anderzijds de conventionele moratoire intrest.

2.4. Schadeloosstelling voor de invorderingskosten

Naast de hoofdsom en de intresten kunnen volgens artikel 6 van de wet ook de gerechtelijke en buitengerechtelijke kosten van invordering gerecupereerd worden.

Opdat de schuldeiser niet zou worden afgeschrikt door te hoge inningskosten voorzag de wetgever in een schadeloosstelling voor deze kosten.

In de parlementaire voorbereiding wordt expliciet verwezen naar kosten zoals kosten van aanmaningen en administratieve kosten.

Er is een bijzondere regeling voorzien voor het geval de schuldenaar ondertussen failliet zou worden verklaard, te weten dat dan enkel de kosten die op gerechtelijk gezag gemaakt zijn en die nuttig zijn bevoorrecht zijn als kosten van uitwinning (zie artikel 17 en 19, 1° Hyp. W.)

Voor alle duidelijkheid, niet alle invorderingskosten kunnen gerecupereerd worden, d.w.z. verhaald worden op de schuldenaar, enkel een "redelijke" schadeloosstelling komt in aanmerking.

Voor de toepassing van dit "redelijkheidscriterium" dient rekening te worden gehouden met enkele concrete factoren zoals onder meer de omvang van de schuldvordering, de al dan niet betwiste vordering van de schuld, de houding van de schuldeiser, de houding van de schuldenaar, de zekerheidspositie van de schuldeiser en dergelijke meer.

De wetgever heeft de mogelijkheid voorzien om voor elk niveau van schuld en dit op grond van de omvang ervan, een maximumbedrag vast te leggen.

De mogelijkheid om dit bedrag concreet in te vullen is voorbehouden aan de Koning, die daar tot op heden nog geen gebruik van maakte.

De partijen kunnen echter nog steeds de omvang van het schadebeding vrij overeen komen, doch kennelijk onbillijke bedingen betreffende de invorderingskosten kunnen herzien worden door de rechter.

Om na te gaan of de kosten van erelonen van de advocaat ook tot de vergoedbare kosten behoren, dienen de parlementaire voorbereidingen geraadpleegd te worden.

Hieruit blijkt dat het opnieuw aan de rechter toekomt om hierover te oordelen.

Om de kosten en erelonen van de advocaat te kunnen verhalen op de schuldenaar dient de rechter na te gaan of deze kosten te wijten zijn aan de betalingsachterstand, relevant en transparant zijn en in verhouding staan tot de omvang van de schuldvordering.

Enerzijds voorziet artikel 6 in het algemeen een schadeloosstelling voor alle relevante invorderingskosten, doch anderzijds is het zo dat het recupereren van de kosten en erelonen van de advocaat een afwijking zou vormen ten opzicht van de huidige situatie.

Om deze reden lijkt het volgende criterium door de rechtsleer gehanteerd te worden : enkel indien tenuitvoerlegging van de schuldvordering in het gedrang zou komen indien de kosten en erelonen van de advocaat ten laste zouden blijven van de schuldeiser, kunnen deze worden opgenomen in de redelijke schadeloosstelling.

Om te verhinderen dat de schuldeiser aanspraak zou maken op een dubbele vergoeding bepaalt artikel 6, 1^e lid, in fine dat de toekenning van een redelijke

schadeloosstelling aan de schuldeiser uitsluit dat deze ook nog eens beroep doet op een rechtsplegingsvergoeding.

Dit schept echter een ongelijkheid tussen de schuldeisers van de betaling van een handelstransactie en schuldeisers van een niet – handelstransactie, nu deze eerste een redelijke schadeloosstelling kan recupereren, terwijl de tweede zich tevreden moet stellen met een rechtsplegingsvergoeding, die meestal niet tegemoet komt aan de werkelijke kosten.

3. AFWIJKENDE BEDINGEN

3.1. De herzieningsbevoegdheid voor de rechter

De regeling waarin de wet van 2 augustus 2002 voorziet is van aanvullend recht, wat betekent dat het principe van de contractvrijheid als uitgangspunt behouden blijft.

Partijen kunnen aldus vrij overeenkomen.

Deze contractsvrijheid is echter niet onbegrensd, nu de richtlijn net het misbruik van de contractsvrijheid ten nadele van de schuldeiser wil verbieden.

De Belgische wetgever realiseert deze doelstelling door aan de rechter de bevoegdheid te verlenen afwijkende bedingen op verzoek van de schuldeiser te herzien indien zij een kennelijke onbillijkheid jegens de schuldeiser inhouden.

Deze herzieningsbevoegdheid van de rechter geldt zowel voor de afwijkende bedingen betreffende de betalingstermijn, als deze betreffende de moratoire intresten, als deze betreffende de invorderingskosten.

Hier zette de Belgische wetgever de richtlijn ruimer om, nu de richtlijn de herzieningsbevoegdheid voor de invorderingskosten niet voorziet.

3.2. Invulling van het criterium van de kennelijke onbillijkheid

Ondanks het feit dat dit een volledig nieuw criterium is, laat de wetgever de invulling ervan over aan de rechtspraak en de rechtsleer.

Artikel 7 van de wet bevat echter een aantal aanwijzingen :

- de goede handelspraktijken
- de aard van het product of de dienst
- objectieve redenen bij de schuldenaar om af te wijken van de wettelijke regeling (vb. de schuldenaar kon niet onmiddellijk fondsen vrijmaken doordat zijn eigen schuldenaars over een langere betalingstermijn beschikken)

3.3. Kenmerken van de herzieningsbevoegdheid

Eerste kenmerk van de herzieningsbevoegdheid van de rechter is dat het een marginale toetsingsbevoegdheid betreft.

De rechter zal dus enkel kunnen ingrijpen indien de grenzen van de billijkheid manifest worden overschreden.

Bovendien kan de rechter de schuldeiser niet meer rechten verlenen dan voorzien in de wettelijke regeling.

Voorbeeld : de rechter kan oordelen dat een beding dat voorziet in een betalingstermijn van 60 dagen kennelijk onbillijk is, hij mag dit beding dan herzien doch kan geen betalingstermijn opleggen die minder bedraagt dan 30 dagen.

Een tweede kenmerk bestaat erin dat de herziening door de rechter gebeurt op verzoek van de schuldeiser.

Uit dit kenmerk mag afgeleid worden dat de rechter niet ambtshalve tot herziening mag overgaan

Artikel 7 in fine van de wet geeft het derde en laatste kenmerk van de herzieningsbevoegdheid, te weten dat het van dwingend recht is.

Elk beding in de overeenkomst dat tot doel heeft de herzieningsbevoegdheid van de rechter uit te sluiten of te wijzigen, wordt voor niet geschreven gehouden.

4. VORDERING TOT STAKING

De artikelen 8 tot en met 11 van de wet regelen de vordering tot staking.

Het instellen van een vordering tot staking heeft tot doel enerzijds het bestaan vast te stellen en anderzijds de staking te doen bevelen van het gebruik van bedingen die een kennelijke onbillijkheid behelzen.

De vordering tot staking kan ingesteld worden voor alle bedingen die een kennelijke onbillijkheid teweeg brengen.

Hier dient in herinnering gebracht te worden dat de Belgische wetgever verder is gegaan dan de richtlijn en dit door ook de mogelijkheid tot het instellen van een stakingsvordering betreffende het beding voor de invorderingskosten. Daar waar de richtlijn dit enkel voorziet voor de bedingen aangaande de betalingstermijn en de intresten.

De bevoegdheid om een vordering tot staking in te stellen komt toe aan de volgende groepen :

- belanghebbenden
- de bevoegde minister
- en de beroepsregulerende overheid of een beroepsvereniging of een interprofessionele vereniging met rechtspersoonlijkheid

De voorzitter van de Rechtbank van Koophandel is bevoegd indien de schuldenaar een handelaar is, terwijl de voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg bevoegd is wanneer de schuldenaar geen handelaar is doch handelt in het raam van zijn professionele activiteiten.

De vordering kan ingesteld worden bij verzoekschrift op tegenspraak en de zaak zal behandeld worden zoals in kort geding.

Het tussen te komen vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, spijs elk verhaal en zonder borgtocht.

5. INWERKINGTREDING VAN DE WET

De wet is in werking getreden op 7 augustus 2002, dag waarop ze in het Belgisch Staatsblad werd bekend gemaakt.

Concreet betekent dit dat de wet van 2 augustus 2002 van toepassing is op alle overeenkomsten die na 7 augustus 2002 zijn tot stand gekomen, vernieuwd of verlengd werden.

De overeenkomsten van voor die datum ontsnappen geenszins aan de nieuwe wet, nu vanaf 7 augustus 2004 de wet van toepassing zal zijn op alle overeenkomsten, dus ook diegenen die gesloten zijn voor 8 augustus 2002.

6.3. Intresten

Vroegere situatie : zoals voorzien in de algemene voorwaarden op factuur, waarbij de rechter over een matigingsbevoegdheid beschikt, te weten dat de rechter de intresten kan herleiden

Huidige situatie : zoals voorzien in de algemene voorwaarden op factuur en indien dit beding kennelijk onbillijk is kan de schuldeiser aan de rechter vragen zijn herzieningsbevoegdheid toe te passen, waarbij de rechter dan gebonden is aan de grens van 10,5 % zoals voorzien in de wet.

Concreet voorbeeld : indien de intresten hoger zijn dan 10,5 % (*let op : deze intrestvoet is variabel en wordt semesterieel gewijzigd*) kan de rechter ze herleiden, zoals dat vroeger reeds het geval was en indien de intresten lager zijn dan 10,5 % kan de schuldeiser vragen dat de rechter ze op grond van de kennelijke onbillijkheid herzien, doch niet hoger optrekken dan 10,5 %

6.4. Invorderingskosten / schadebeding

Vroegere situatie : zoals voorzien in de algemene voorwaarden op factuur

Huidige situatie : alle redelijke kosten van invordering, waarbij rekening dient gehouden te worden met de maximumgrens die nog dient vastgelegd te worden in het KB

7. "VERGETEN BEPALINGEN"

7.1. Eigendomsvoorbehoud

De wet van 2 augustus 2002 bevat geen bepalingen betreffende het eigendomsvoorbehoud, terwijl artikel 4 van de richtlijn bepaalt dat "de lidstaten ervoor zorgen, in overeenstemming met de nationale bepalingen die ingevolge het internationaal privaatrecht van toepassing zijn, dat de verkoper eigenaar blijft van de goederen totdat de prijs volledig is betaald, wanneer tussen koper en verkoper voor de levering van de goederen uitdrukkelijk een beding van eigendomsvoorbehoud is overeen gekomen".

De Belgische wetgever heeft het niet nodig geacht deze bepaling van eigendomsvoorbehoud om te zetten, nu het Belgische recht reeds voldoet aan deze vereiste (artikel 101 Faill.W.) en de richtlijn immers expliciet verwijst naar het interne recht.

Wat vooral van belang is is dat er voor het eerst op Europees niveau een definitie van eigendomsvoorbehoud wordt gegeven, te weten "een contractuele afspraak volgens dewelke de verkoper eigenaar blijft van de goederen in kwestie totdat de prijs volledig is betaald".

7.2. Uitvoerbare titel

Volgens de richtlijn moet het in elke lidstaat mogelijk zijn om een uitvoerbare titel te bekomen binnen een termijn van negentig dagen.

De wetgever heeft geoordeeld dat daaraan in de Belgische wetgeving voldaan is.

De richtlijn bepaling heeft immers enkel betrekking op niet-betwiste schuldvorderingen.

Voor zulke schuldvorderingen verwijst de Belgische wetgever naar de procedure van summier rechtspleging, hetzij artikelen 1338 – 1344 Ger.W. en naar de behandeling ervan op de inleidingszitting door de vraag naar korte debatten, hetzij artikel 735 Ger.W.

8. CONCLUSIE

De wet van 2 augustus 2002 kent vier belangrijke innovaties :

1/ er is een uniforme betalingstermijn van dertig dagen ingevoerd

2/ voor het vervallen van de interest dient de schuldeiser geen ingebrekestelling meer te versturen

3/ de intrestvoet van de moratoire interest is in belangrijke mate opgetrokken

4/ de wettelijke mogelijkheid wordt ingevoerd om in het algemeen de invorderingskosten te recupereren

Hoewel de Belgische wetgever er goed had aangedaan deze wetsbepalingen rechtstreeks in de bestaande wetgeving te incorporeren, verdient hij niettemin een pluim voor de tijdige omzetting van de richtlijn, wat in het verleden niet altijd het geval is geweest.

NUTTIGE CLAUSULES IN ALGEMENE VOORWAARDEN OP FACTUUR

1. De facturen zijn **betaalbaar** op de maatschappelijke zetel

2. Bepaling van een **termijn van protest**

- In rechtspraak en rechtsleer wordt verwezen naar een “korte termijn”
- Bij nazicht van gevestigde rechtspraak en rechtsleer wordt een termijn van 8 dagen tot een maximum van 15 dagen weerhouden in een relatie tussen handelaars
 - (*Kh. Kortrijk 17 mei 1991, R.W. 90-91,619-620 ; Kh. Antwerpen 6 januari 1998, R.W. 99-00, 443-444*)

3. Regelingen eigen aan **de specificiteit** van de geleverde goederen

vb. : niet lang houdbare producten, chemische producten en dergelijke meer

4. Betreffende de **levering**

5. Eigendomsvoorbehoud

- Zie definitie in richtlijn 2000 / 35 / EG
 - “een contractuele afspraak volgens dewelke de verkoper eigenaar blijft van de goederen in kwestie totdat de prijs betaald is”
 - “wanneer tussen de koper en de verkoper vóór de levering van de goederen uitdrukkelijk een beding van eigendomsvoorbehoud is overeengekomen”
- Gevestigde rechtspraak
 - “indien er een clause van eigendomsvoorbehoud in de algemene voorwaarden op factuur staat is het onvoldoende indien de factuur naar haar algemene voorwaarden verwijst, doch de inhoud ervan aan de koper onbekend was”
 - *motivering van de rechtbank* : deze clause van eigendomsvoorbehoud is eerder uitzonderlijk en komt niet frequent voor, om deze reden dient de koper er uitdrukkelijk kennis van te nemen zodat hij de kans krijgt ze te protesteren

- vb. : duidelijke vermelde clausule op de leveringsbon, die ondertekend dient te worden door de koper

6. Betalingstermijn

- zie wet 2 augustus 2002
 - “30 dagen als uniforme betalingstermijn”
 - herzieningsbevoegdheid door de rechter voorzien

7. Geen ingebrekestelling

- zie wet 2 augustus 2002
 - “moratoire intresten beginnen te lopen van rechtswege, na aflopen van de wettelijke betalingstermijn of de overeen gekomen termijn”

8. Intresten

- zie wet 2 augustus 2002
 - de intrestbepaling is variabel
 - eerste semester 2003 bepaalt op 10,50 %
 - tweede semester 2003 bepaalt op 9,50 %

- wordt bij KB bekend gemaakt en per semester

- herzieningsbevoegdheid van de rechter indien te laag
- matigingsbevoegdheid van de rechter indien te hoog

9. Schadebeding / beding invorderingskosten

➤ zie wet 2 augustus 2002

- grenzen dienen nog vastgesteld te worden in een KB
- huidige stand van zaken :

○ *indien tussen partijen niets werd bepaald :*

de invorderingskosten zijn verhaalbaar op de schuldenaar voor zover ze

- redelijk zijn
- relevant zijn
- transparant zijn
- in verhouding staan tot de omvang van de schuld

algemene voorwaarden op factuur spelen

- *indien tussen partijen iets werd bepaald :*

10. Bevoegde rechtbank

➤ *“rechtbanken van het arrondissement Brussel”*

- vb. : maatschappelijke zetel van verkoper in Vlaams-Brabant : indien men dan iemand die in Aarlen woont dient te dagvaarden, zal dit in het Frans dienen te gebeuren, voor een Franstalige kamer

➤ *“rechtbanken die bevoegd zijn voor de maatschappelijke zetel”*

vb. : maatschappelijke zetel van verkoper in Vlaams-Brabant : indien men dan iemand in Aarlen dient te dagvaarden, zal dit in

Kim Appeltants

